

Алябов Ю.В.

керівник юридичної клініки ХДУ, Херсонський
державний університет, Херсон, Україна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В УКРАЇНІ

В п'ятидесятих роках минулого століття в США формалізується ідея розроблення на юридичних факультетах закладів вищої освіти практичного курсу, який би надав можливість здобувачам спеціальності «Право» використовувати на практиці свої знання з теоретичних навчальних дисциплін, і одночасно надавати кваліфіковану юридичну допомогу соціально незахищеним верствам населення, які не мають змоги сплатити за юридичні послуги. Поступово цей курс став популярним не тільки серед студентів університетів, алей серед населення. Люди все частіше стали звертатись до юридичних клінік за допомогою у правових питаннях.

Пізніше ідея створення юридичних клінік при університетах поширюється по Європі. Європейські університети змагаються у запрошенні більшої кількості клієнтів і покращенні якості юридичних послуг, які їм надаються. В англomовних країнах цей курс називається «Юридичні клініки». Але це не єдиний варіант назви курсу. В Україні використовують назви: «Юридична допомога», «Юридична практика», «Про боно» («Для суспільного блага»).

Поступово, під поняттям «юридична клініка» наукова спільнота починає розуміти «отримання практичних навичок студентами старших курсів через надання юридичних консультацій населенню, яке потребує юридичної допомоги, але не може звернутись до юридичної фірми з причини відсутності коштів» [1, с.233].

Юридичні клініки, як певний вид специфічної правової допомоги, мають характерні відмінні риси:

- 1) юридична клініка – це навчально-практичний курс, який передбачає наявність таких взаємопов'язаних складових як викладачі і студенти;
- 2) цей курс організовується самими університетом, який наймає викладачів-фахівців з практичного права, і є офіційно введеним в розклад занять як обов'язкова дисципліна, або дисципліна вільного вибору;
- 3) юридична клініка передбачає надання безкоштовної правової допомоги соціально незахищеним верствам населення.

Юридична клінічна освіта розширює можливості практичної діяльності здобувачів спеціальності «Право», а також сприяє наданню безоплатної правової допомоги. Ефективність діяльності юридичної клініки досягається за допомогою постійного контролю за діяльністю студентів-практикантів з боку викладацького складу, постійної допомоги викладачів-керівників юридичної клініки і надання методичних рекомендацій щодо підготовки проектів письмових юридичних консультацій [2, с.113].

Для продуктивної і професійної роботи юридичної клініки необхідно системно і періодично проводити семінари-практикуми, зустрічі з представниками громадських і правозахисних організацій, практикуючими юристами, адвокатами, нотаріусами, працівниками судових та правоохоронних органів, органів юстиції. Важливо також проведення силами студентів-практикантів і викладацького складу юридичної клініки проводити правопросвітницькі заходи для учнівських колективів шкіл, коледжів, ліцеїв, для студентської спільноти, для трудових колективів і громадських організацій. Такі заходи відповідають положенням Національної програми правової освіти населення[4] і слугують презентацією можливостей юридичних клінік, допомагають знайомити громадян з правовою проблематикою, з актуальними правовим явищами.

Серед актуальної тематики для проведення семінарів-практикумів для зацікавлених осіб і представників громадських організацій, трудових

колективів, учнівських і студентських колективів можуть бути, наприклад: «Протидія булінгу у дитячому середовищі», «Мобінг: поняття, різновиди, причини, наслідки», «Кібербулінг в освітньому середовищі», «Забезпечення доступу до правосуддя в умовах воєнного стану», «Підвищення правової обізнаності внутрішньо переміщених осіб». Проведення таких заходів відповідає необхідності реалізації положень Національної стратегії у сфері прав людини[3].

Автори проекту «Університет – простір прав людини»[5] вбачають побудову своєї концепції на двох принципах: «права людини через освіту» та «права людини в процесі освіти». Перший принцип полягає в тому, що всі компоненти та процеси навчання, в тому числі навчальні програми, матеріали, методики та підготовка кадрів мають сприяти засвоєнню принципів прав людини. А зміст другого принципу полягає в тому, що права усіх учасників освітнього процесу мають дотримуватись, і університет, як інституція, є відповідальним за таке дотримання.

Цей проект передбачає робити зусилля у п'ятьох напрямках:

- 1) політичні заходи та методи реалізації таких заходів;
- 2) процеси та механізми викладання та навчання;
- 3) наукові дослідження;
- 4) навчальне середовище;
- 5) освіта та професійний розвиток викладацьких кадрів системи вищої освіти.

Юридична клініка, як структурний підрозділ університету, повинна працювати у взаємодії і за підтримкою інших структурних підрозділів закладу вищої освіти. Повинна діяти команда партнерів, яка складається з представників адміністрації, викладацького складу, студентської спільноти. Етапи такої діяльності: навчання команди; самооцінка та план розвитку; просвітницькі, інформаційні та освітні заходи з прав людини на базі закладу вищої освіти; публічні заходи для поширення досвіду та підтримка

тематичної мережі; постійний професійний розвиток викладачів та адміністрації.

Список використаних джерел

1. Хуснутдінов О. Процес формування громадянського суспільства в Україні як передумова становлення правової держави. *Вісник Української Академії державного управління при Президентові України*. – 2001. - №2, ч.ІІ. – С.233-241.
2. Єлов В.А. Юридична клініка: навч.посіб / В.А. Єлов, С.І. Молібог, Д.Г.Павленко. – К.: Школяр, 2004. – 315 с.
3. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини. Указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>
4. Про Національну програму правової освіти населення. Указ Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>
5. Університет – простір прав людини: навчально-методичний посібник для закладів вищої освіти / С.Буров та ін.; упор. О.Козорог. – Одеса-Київ: Фенікс, 2019. – 78 с.